

квітень
№ 4 (32) 2017

Початкова школа і сучасність

Склад.
Поділ слова на склади
Урок письма, 1 клас

Народні традиції,
родинні свята і здоров'я
Урок основ здоров'я, 1 клас

Спостереження
за природою навесні
Урок-казка української мови, 2 клас

Дружити справа нелегка,
але дружити треба вміти!
Виховна година, 3 клас

Ділення на розрядне число.
Розв'язування задач на рух
Урок математики, 4 клас

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

86516

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щомісяця

№ 4 (32) КВІТЕНЬ 2017

Заснований у вересні 2014 р.

ЗАСНОВНИК
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ,
ГОЛОВНИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
ВІДДІЛУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Марія БРАТКО,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО КОЛЕДЖУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Алла ЖУКОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДИРЕКТОР
ГІМНАЗІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН № 323
ДАРНІЦЬКОГО РАЙОНУ М. КИЄВА

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Олена МАТВІЄНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАСТУПНИК ДЕКАНА З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Тетяна ПУШКАРЬОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ДИРЕКТОР СКАНДИНАВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
ДАРНІЦЬКОГО Р-НУ М. КИЄВА

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Лариса СОЛОВЕЦЬ,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ВІДМІННИК ОСВІТИ УКРАЇНИ,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ УКРАЇНИ

Людмила ХОРУЖА,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Ірина ШАПОШНИКОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ
І ПСИХОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Віктор ЮРЧЕНКО,
КАНДИДАТ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Роман ЯРОШЕНКО,
КАНДИДАТ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Привітання з Великоднем

2

МОВОЮ НАУКИ

Віра ПЕЧАРСЬКА

Літературознавча пропедевтика
на уроках читання

3

✓ **Світлана МАРТИНЕНКО**,
Наталія КИПІЧЕНКО

Діагностичні методики визначення
стилю педагогічного спілкування
вчителя початкової школи

6

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

Людмила ШКАРБАН

Склад. Поділ слова на склади
Урок письма, 1 клас

10

Ірина ШВЕЦЬ

Народні традиції,
родинні свята і здоров'я
Урок основ здоров'я, 1 клас

13

Наталія ВИШНІВСЬКА

Виховання турботливості
у першокласників
Виховна година, 1 клас

18

Леся ПОРЯДЧЕНКО

Побудова тексту-опису
Урок розвитку зв'язного мовлення,
2 клас

20

Олена ВАЩЕНКО,
Ірина ДРУЦЬ

Віртуальна екскурсія з теми
«Спостереження
за природою навесні»
Урок природознавства, 2 клас

23

Інна ГНЕД

Дружити справа нелегка,
але дружити треба вміти!
Виховна година, 3 клас

27

Алла БОНДАРЬ

Як навчати молодших учнів
математиці. Ділення на розрядне
число. Розв'язування задач на рух
Урок математики, 4 клас

30

Юлія ТИШКУН

Прислівник
Система завдань
з української мови, 4 клас

34

Любов КАПКІНА

Гра-конкурс
із літературної пропедевтики
Урок літературного читання,
4 клас

40

А вже весна, а вже красна!
Укладено викладачем
кафедри початкової освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка
Іриною ТОЛУБКО

43

СТОРІНКА ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ

**Казки про весну учнів
спеціалізованої школи I ступеня
з поглибленим вивченням
англійської мови НВК «Домінанта»
Дніпровського р-ну м. Києва**
Укладено магістранткою
Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка
Інною ГНЕД

46

ЦЕ ЦІКАВО!

Унікальний експонат

5

Екскурсія в підводному царстві

9

Найсамотніше дерево на світі

17

Найбільші метелики

19

Співучі мавпи

22

Чи сумують тварини?

29

На 1 сторінці обкладинки:

КАТЕРИНА ДЗЕРЖИНСЬКА, 5 років, м. Київ;
ОЛЕКСАНДРА ДЗЕРЖИНСЬКА, 3 роки, м. Київ

Віртуальна екскурсія з теми «Спостереження за природою навесні»

Урок природознавства, 2 клас

Олена ВАЩЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ;

Ірина ДРУЦЬ,

магістрантка Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Мета: узагальнити знання учнів про зміни, що відбулися навесні в неживій природі, в житті рослин, тварин, птахів; з'ясувати причини, що зумовлюють ці зміни; розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, пізнавальні інтереси, вміння порівнювати, аналізувати; розширювати кругозір учнів, вдосконалювати їхні дослідницькі вміння; виховувати бережливе ставлення до навколишнього середовища, любов до природи.

Тип уроку: віртуальна екскурсія (урок узагальнення знань).

Обладнання: ноутбук, мультимедійна система, картки із зображенням птахів, тварин, рослин, предметні малюнки, запис звуків лісу, пташиний спів.

Хід уроку

I. Організація класу.

Усміхніться всім навколо:
небу, сонцю, добрим людям.
І тоді обов'язково
наш урок цікавим буде.

II. Хвилинка спостережень.

Аналіз показників погоди (стан неба, опадів, хмарності, температури повітря, вітру), висоти сонця над горизонтом.

Запис спостережень у щоденники погоди:

- Скільки було хмарних днів, скільки ясних?
- Яка була найвища температура повітря? Яка найнижча?
- Які були опади?
- Яка сьогодні погода?

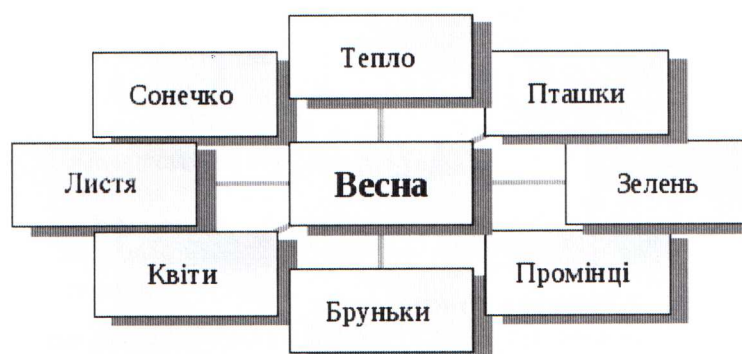
III. Актуалізація опорних знань.

1. Відгадування загадки.

Зійшли сніги, шумить вода,
Земля вже квіти викида.
А у зеленому лісочку
Бує травка молода.
Від мерзлоти все оживає,
Коли, діти, це буває? (Навесні)

2. Складання асоціативного куща (картки зі словами на дошці).

Що дарує нам весна? З чим асоціюється це слово?
(Тепло, зелень, радість, квіти, сонце)

IV. Мотивація навчальної діяльності, повідомлення теми уроку.

1. Хвилинка релаксації. (П'єса Антоніо Вівальді «Пори року, весна»).

– Весна – чудова пора року. Як тільки сонечко торкнулося землі своїм лагідним промінчиком,

© Ващенко О., Друць І., 2017

природа почала прокидатись від сну. Задзюрчали струмочки, заспівали пташки, з'явилися перші пагони зеленої травички.

Закрийте очі, розслабтесь і уявіть картини природи під час слухання музичної п'єси Антоніо Вівальді.

Розповідь дітей про відчуття і уявлення під час прослуховування п'єси.

2. Розповідь учителя.

– Ми сьогодні побачимо всі зміни, що відбуваються в природі навесні. Побуваємо у весняному лісі, але уявно (віртуально). Будемо подорожувати, спостерігати, милуватись красою лісу. Працювати будемо в групах «Дослідники лісу», «Дослідники тварин», «Дослідники комах», «Дослідники птахів», «Дослідники рослин» (весняних квітів).

V. Систематизація та застосування набутих знань, умінь, навичок.

1. Робота з таблицею «Правила поведінки в природі».

Зараз ми вирушаємо до лісу і перед віртуальною мандрівкою хочу звернутись до вас з такими словами: «Вмійте природу любити, кожній стеблинці радіти».

Пригадаємо правила поведінки в природі:

- а) не розпалюй вогнища;
- б) не ламай гілок;
- в) не лишай після себе сміття;
- г) не руйнуй гнізда птахів;
- д) не кричи, не вмикай музику.

2. Робота в групах.

Кожній групі роздається текст з фотографіями, що відповідають їхнім завданням (ліс, рослини, тварини, комахи, птахи).

Завдання груп: прочитати отриманий текст, потім уважно подивитись фрагмент фільму та зробити власну розповідь про природу навесні.

Демонстрація фрагменту фільму № 1 «Ліс навесні».

Весні радіє все живе на Землі. А з дерев найперше «пробуджується» верба. Її далеко не всі й за дерево вважають. Вона першою відкриває ворота весні. Її ніжно-сріблясті сережки здавна в народі ласкаво звуть і «баранцями», і «копиками», і «пуховичками». А за вербою приходять проліски.

Демонстрація фрагменту фільму № 2 «Зміни у житті птахів».

Із настанням весни, з появою рослин і комах у сади і ліси переселилися птахи, які зимували поруч з нами. Весною птахам вистачає корму в природі. З теплих країв повернулися в рідні місця перелітні птахи. Вони заповнюють ліси й діброви, сади й парки, водойми та болота. Птахи будують гнізда: літають, галасують, працюють, збирають сухі гілочки, солому, мох, траву. А чи замислювався ти, чому одні пташки прилітають до нас раніше, а інші пізніше? Час їхнього прильоту залежить від того, коли в наших краях з'являється для них корм.

Демонстрація фрагменту фільму № 3 «Зміни у житті тварин».

Весна вносить великі зміни і в життя звірів. З початком весни пробуджуються ті звірі, які впадають у зимову сплячку. Запасів жиру в них майже не лишається. Прокидаються від зимового сну ведмеді, борсуки, їжаки. Звірі, що мають хутро, линяють, скидаючи теплу шерсть, змінюючи її на легший, літній волосяний покрив (у кінці травня в більшості звірів цей процес завершується). Змінюється колір шерсті в зайців і білок. Весна у житті тварин – період розмноження. У багатьох звірів навесні з'являється потомство.

Демонстрація фрагменту фільму № 4 «Зміни у житті комах».

Потепління, розвиток рослинності сприяють пробудженню комах, що перебували у спокої. У березні можна побачити кропив'янок з «вічками» на крилах, денне павичеве око, лимонницю, які беруть поживу з перших весняних квітів. З щілин вилітають комарі. Прокинувшись від зимової сплячки, кожна комаха шукає собі їжу. Бджоли, джмелі, оси перелітають з квітки на квітку, щоб зібрати нектар і пилок. Муха вже гріється на сонечку, ще млява, неповоротка. Вона вже перебирає лапками, гладить себе ними по черевцю.

Демонстрація фрагменту фільму № 5 «Перші весняні квіти».

Рослини починають тягнутися вгору, намагаючись одержати якнайбільше сонячного світла. Рослини, що зацвітають першими, називають ранньоквітучими. У природі є квіти, які ніби поспішають прикрасити землю своєю красою. До таких рослин належить мати-й-мачуха. Ще не зійшов сніг, а рослинка пробивається до сонечка. За квіткою з'являється

листя, зверху гладеньке, лискуче, а знизу – пухнасте, м'якеньке. Коли ще на землі лежить сніг, пробивається підсніжник і милує людське око. Також ранньою весною зацвітають фіалка, кульбаба, маргаритка, сон-трава та інші.

3. Завдання для учнів.

Закінчіть речення за допомогою побаченого і прочитаного.

У житті комах навесні відбуваються такі зміни:

Ці зміни пов'язані з _____.

У житті звірів (лісу, птахів, рослин) навесні відбуваються такі зміни: _____.

Ці зміни в житті тварин пов'язані з _____.

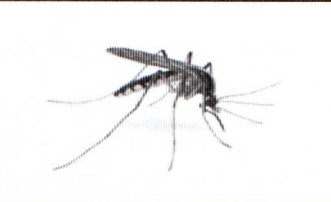
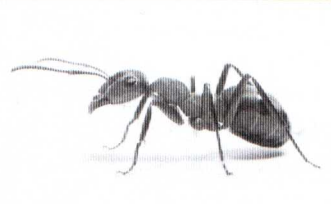
Виступи груп юних дослідників про сезонні зміни в природі навесні.

4. Фізкультхвилинка.

Раз! Два! Всі присіли.
Потім вгору підлетіли.
Три! Чотири! Нахилились,
Із струмочка гарно вмились.
П'ять! Шість! Усі веселі.
Летимо на каруселі.
Сім! Вісім! В поїзд сіли,
Ніжками затупотіли.
Дев'ять! Десять! Відпочили
І за парти дружно сіли.

VI. Узагальнення знань, умінь, навичок.

1. Ребус та загадки про комах.

1. На квітку квітка сіла, Знялась і полетіла. (Метелик)	
2. Хто його вб'є, Свою кров проллє. (Комар)	
3. У лісі біля пня Біготня, метушня, Народ робочий Весь день клопоче. (Мурашки)	

4. Я труд поважаю,
Все літо літаю у поле,
до гаю,
Збираю медок
із різних квіток.
(Бджола)

5. Вона не мурашка,
що тяжко працює,
Не бджілка, що страву
солодку готує,
Наїстися прагне
завжди на дурняк.
За це й зневажає
нахабу усяк. (Муха)

6. Повним ходом
робота іде,
Пряля нитку
найтоншу пряде,
Але диво: ця пряля
без рук.
Хто ж вона?
Це звичайний ...
(павук).

7. Хто збирав нектар
із квітів,
Меду наносив в
дупло?
Працював він ціле
літо,
Облітав усе на світі,
Щоб малесеньких
джмеляток
Годувати чим було.
(Джміль)

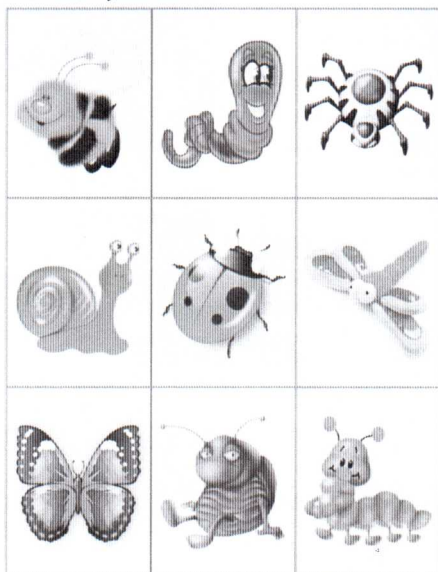

У процесі розгадування загадок учитель поступово демонструє на дошці малюнки комах, а також картку з ребусом.

2. Колективне складання пам'ятки «Бережіть комах!».

Не знищуйте метеликів – окрасу нашої природи.
Не турбуйте комах, милуйтеся ними в природі.
Не беріть метеликів за крильця, вони можуть загинути.
Не ловіть метеликів, бо це жива природа.
Не руйнуйте мурашники.

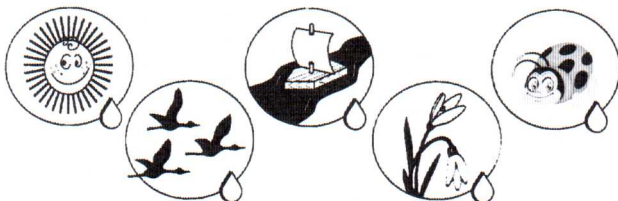
3. Гра «Хто тут зайвий?».

4. Дидактична гра «Встанови послідовність».

Завдання для учнів: встановіть правильну послідовність зображених змін в живій і неживій природі навесні та поясніть, з чим пов'язана поява комах.

- А** повертаються з вируку перелітні птахи
- Б** з'явилися комах
- В** більше світла й тепла приносить сонячне проміння
- Г** зацвіли трав'янисті рослини
- Г** тане сніг

5. Робота в парах з карткою «Метелики».

Приклад картки:

1) Прочитайте текст.

У березні можна побачити яскраво-брунатного легкокрилого метелика-кропив'янку. Кропив'янкою метелика називають тому, що його личинки (гусінь) можуть їсти пекучі листки кропиви. Днів через десять прокидаються лимонниці з блідо-жовтими крилами. Пробуджуються та вилітають красені-метелики з «вічками» на крилах – денне павичеве око, які беруть поживу з перших весняних квітів. Кропив'янки, лимонниці й денне павичеве око зимують у вигляді дорослих метеликів. Проте переважна більшість інших метеликів зимують у вигляді яєць, личинок або лялечок.

2) Розпізнайте на фотографіях зображених метеликів. Встановіть за допомогою стрілочок відповідність між назвою та зображенням комах.

Денне павичеве око	Лимонниця	Кропив'янка

6. Народні прикмети.

Завдання для учнів: висловіть на основі власних спостережень оцінні судження щодо істинності прогнозування погоди навесні за народними прикметами.

1. Якщо у квітні кропивниця сідає на вулики, буде медовий місяць.
2. Ранній обліт бджіл – на красну весну.
3. Хрущів багато – на посуху.
4. Якщо загули бджоли над горобиною, то це означає, що скоро кінець весни і починається літо.

VII. Підбиття підсумків екскурсії.

1. Міні-тест.

Виконайте тестове завдання, обравши чотири правильних твердження:

- А** Потепління, розвиток рослинності сприяють пробудженню комах, що перебували у заціпенінні.
- Б** З початком весни пробуджуються ті звірі, які впадають у зимову сплячку, бо запасів жиру в них майже не лишається.
- В** Із настанням весни, з появою рослин і комах у саду і лісі переселилися птахи, які зимували поруч з нами.
- Г** Навесні птахи готуються до перельоту в теплі краї.
- Г** Уриб починається нерест.
- Що почуте та побачене на уроці вразило вас найбільше?
- Про що ви хотіли б розповісти своїм друзям?

2. Домашнє завдання. Скласти казку «Весна в лісі».

Під час підготовки до уроку-віртуальної екскурсії з природознавства вчитель може скористатися матеріалами, що доступні за посиланнями:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=r4oN0cUhs6A>.
2. <https://www.youtube.com/watch?v=A3AOC2hMS00>.
3. <https://www.youtube.com/watch?v=3OxW-SXgBgQ>.
4. <https://www.youtube.com/watch?v=3ARF4GGYswQ>.